

Müsləman Şərqişində ilk demokratik cümhuriyyətin məhz Azərbaycan torpağında yaranması xalqımızın o dövrdə və o illər ərəfəsində - XIX əsrin sonunda və XX əsrin əvvəllərində milli müstəqillik, azadlıq duyğuları ilə yaşaması ilə bağlıdır. O illərdə xalqımızın qa-baqlı şəxsiyyətləri, mütəfəkkir adamları, ziyalıları xalqımızda milli azadlıq, milli müstəqillik duyğularını gücləndirdi, milli dirçəliş, milli oyanış əhvalı-ruhiyyəsi yaymış və bunların hamısı məntiqli olaraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasına gətirib çıxarmışdır.

Heydər ƏLİYEV

İstiqlala gedən yol

Birinci Dünya müharibəsi nəticəsində dağılmış Rusiya imperiyası ərazisində yaşayan xalqların öz müqəddəratını təyin etməsi üçün siyasi mühit nisbətən yumşaldı. Azərbaycanda müharibənin yaratdığı iqtisadi və sosial-siyasi gərginlik burada dərinləşən milli-demokratik prosesi, muxtariyyət ideyasını və son nəticədə müstəqilliyə olan meyli xeyli gücləndirdi. Yaranmış müvəqqəti hökumət Cənub Rusiyasının keçmiş ərazisini qoruyub saxlamaq üçün bütün mümkün addımları atdı. Bunlardan biri də Tiflisdə Zaqafqaziyanın İdarəsi üzrə Xüsusi Komitənin (3 mart 1917-ci il) yaradılması oldu. Komitəyə müvəqqəti hökumət qərar və tapşırıqların uyğun müəyyən səlahiyyətlər də verildi. Bu hüquq və səlahiyyətlər zahirii xarakter daşıyırdı və müəyyən bir dövr üçün siyasi maneəvdi. Hədəslərin sonrakı gedişinə diqqət yetirək.

1917-ci il martın əvvəllərində Bakıda Müvəqqəti hökumətin ilk hakimiyyət orqanı kimi İctimai Təşkilatların İcraiyyə Komitəsi yaradıldı. Bundan başqa, Bakıda fəhlə və əsgər deputatları sovetinin yaradılmasına başlandı. 1917-ci il martın 7-də 52 deputatdan ibarət Bakı deputatları soveti formalaşdı. Sovetin tərkibi qeyri-azərbaycanlılardan ibarət idi və Bakı Sovetinə qiyabi olaraq S.Saumyan sədr seçildi. Diqqət çəkən cəhət ondan ibarət idi ki, azərbaycanlıların, müsəlman-türk xalqlarının taleyini qeyri-millətlərdən olanlar müəyyən etməli idi.

Qeyd etmək lazımdır ki, yaranmış Müvəqqəti hökumətin milli programını Rusiyanın bölünməzliyi prinsipi təşkil edirdi. Kadet, eser və menşevik partiyaları milli məsələnin həllini gələcəkdə çağırılacaq Müəssislər Məclisinə həvalə edir, milli-mədəni muxtariyyət prinsiplərini müdafiə edirdilər.

Milli qüvvələrin Azərbaycanın gələcəyinə münasibəti isə fərqli idi. Bu münasibət 1917-ci il aprelin 15-20-də Bakıda keçirilən Qafqaz müsəlmanlarının qurultayında və həmin il mayın 11-12-də Ümumrusiya müsəlmanlarının Moskva qurultayında ərazi çıxdı. "Rusiya daxilində millətlərə ərazi-milli muxtariyyət" süən hər iki qurultayda demokratik qüvvələr tərəfindən müdafiə olundu. 1917-ci ilin payızında milli-demokratik qüvvələr milli dövlət tələbi ilə çıxdı, başqa qeyri-rus xalqları ilə bir sırada öz ümidlərini Müəssislər Məclisinə bağlamışdılar.

1917-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

Bakı Sovetinin İcraiyyə Komitəsi S.Saumyanın planına uyğun olaraq milli partiyaların cəmiyyətdə ardan nüfuzunun qarşısını almaq xətti həyata keçirdi. Bütün cəhdlərə baxmayaraq, oktyabrın 22-də (1917-ci il) Bakı Sovetinə keçirilən seçkilərdə "Müsavat" partiyası digər partiyaları (eserlər, menşeviklər, bolşeviklər və daşnaklar) geridə qoyaraq böyük üstünlüklə qələbə əldə etdi. Bu qələbə, təbii ki, S.Saumyan və onun havadarlarını ciddi narahət etdi.

1917-ci il noyabrın 11-də Tiflisdə Cənubi Qafqazın əsas siyasi qüvvələri Rusiyadakı bolşevik hökumətini tanımaqdan imtina etdi və qərar alındı ki, Ümumrusiya Müəssislər Məclisi tərəfindən hakimiyyət məsələsi həll edilənə qədər regionu idarə etmək üçün "Müstəqil Zaqafqaziya hökuməti (Zaqafqaziya Komissarlığı)" yaradılсын. Noyabrın 15-də Tiflisdə belə bir hökumət yaradıldı. Hökumətin tərkibinə Azərbaycanın F.X.Xoyski, M.Ə.Cəfərov, X.Məlikaslanov daxil idilər.

Zaqafqaziya Komissarlığında Osmanlı və Rusiya arasında gedən müharibəyə münasibətdə birnəməli fikir yox idi, eyni zamanda komissarlığın özünü müdafiə edə bilən orduya da yox idi. Bütün bunlara baxmayaraq, 1917-ci il dekabrın 5-də Əzincandə Zaqafqaziya Komissarlığı ilə Osmanlı dövləti arasında barışıq imzalandı. Bu barışıqə uyğun olaraq Qafqaz cəbhəsindən çıxarılmış rus ordusunun əvəz edən erməni ordusu birləşmələri cəzasızlıq şəraitində istifadə edərək müsəlman əhaliyə qarşı vəhşiliklər törətdilər. Belə ki, 1918-ci ilin martına qədər İrəvan quberniyasında azərbaycanlı əhəlinin yasağı 199 kənd nəradaşın edildi. Burada yaşayan 135 min nəfər əhəlinin bir qismi ermənilər tərəfindən öldürüldü, bir qismi isə Osmanlı ordusunun nəzarəti altında olan yerlərdə məskunlaşdı. Bir il ərzində İrəvan quberniyasında ermənilər 100 mindən artıq türk-müsəlman əhəlini məhv etdilər.

S.Saumyanın Qafqaza fəvqəladə komissar təyin edilməsi ilə bölgədə vəziyyət ciddi şəkildə ağırlaşdı. Milli qüvvələrin nüfuzunun artmasından narahət olan S.Saumyanın başçılıq etdiyi bolşevik və daşnak qüvvələri 29 mart-2 aprel arasında Bakıda 12 mindən çox dinc əhəlini qətlə yetirdilər. Dışları qana batmış daşnak-bolşevik qüvvələri Azərbaycanın Səməxi (53 müsəlman kəndində 8027 nəfər) Quba (162 kənd dağıldı, 16 mindən artıq insan qətlə yetirilmişdi) və demək olar ki,

İslam Ordusu təşkil edildi. Nuru paşanın rəhbərlik etdiyi bu orduya türklərdən və azərbaycanlılardan ibarət 18 min əsgər və zabit daxil idi.

Qafqaz İslam Ordusu vasitəsilə Azərbaycan hökuməti öz hakimiyyətini tezliklə yerlərdə yaya bildi, ucqarlarda dövlət orqanları yaratmağa başladı. Bakı Xalq Komissarları Sovetinin rəhbərləri Xalq Cümhuriyyətinin beləkdə boğmaq üçün yollar arayırdılar. Hələ Gəncə üzərinə yürüşə başlamazdan əvvəl Leninin tapşırığı ilə Şaumyan türk qoşunlarını Azərbaycanca yolunu bağlamaq üçün Gürcüstan hökumətinin başçısı Jordaniyaya müraciət etdi. Şaumyan Jordaniyaya vəd etdi ki, əgər Gürcüstan türk qoşunlarını öz ərazisindən Azərbaycanca buraxmasa, Sovet Rusiyası onun müstəqilliyini tanıyacaqdır.

Azərbaycanın şərqində kommunist diktatorası yaranan Şaumyan Bakı Sovetinin ixtiyarında olan 18 min döyüşçü ilə Cənubi Qafqazdakı milli hərəkatı boğmaq üçün qəti hücumə başladı. Erməni daşnak qüvvələrindən təşkil olunmuş ordu müsəlman əhaliyə qarşı hər cür amansızlığa yol verirdi.

İyunun 10-da Bakı Sovetinin Gəncə istiqamətində yürüşləri başladı. İyunun 12-də Kürdəmiri işğal edən Bakı Soveti qüvvələri Göycəyə yaxınlaşdılar. İki həftədən çox davam edən qarlı döyüşlər Türkiyədən göndərilən əlavə qüvvələrin və Azərbaycan könüllüləri hesabına Qafqaz İslam Ordusunun qələbəsi ilə nəticələndi.

Qafqazda siyasi sabitliyi təmin etmək kimi tarixi bir missiyanın öhdəsindən gələ bilirdi. Azərbaycanın şərqində bolşevik qüvvələrinin müdafiə prinsiplərini müdafiə edirdilər.

1917-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

Bakı Sovetinin İcraiyyə Komitəsi S.Saumyanın planına uyğun olaraq milli partiyaların cəmiyyətdə ardan nüfuzunun qarşısını almaq xətti həyata keçirdi. Bütün cəhdlərə baxmayaraq, oktyabrın 22-də (1917-ci il) Bakı Sovetinə keçirilən seçkilərdə "Müsavat" partiyası digər partiyaları (eserlər, menşeviklər, bolşeviklər və daşnaklar) geridə qoyaraq böyük üstünlüklə qələbə əldə etdi. Bu qələbə, təbii ki, S.Saumyan və onun havadarlarını ciddi narahət etdi.

1917-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

Bakı Sovetinin İcraiyyə Komitəsi S.Saumyanın planına uyğun olaraq milli partiyaların cəmiyyətdə ardan nüfuzunun qarşısını almaq xətti həyata keçirdi. Bütün cəhdlərə baxmayaraq, oktyabrın 22-də (1917-ci il) Bakı Sovetinə keçirilən seçkilərdə "Müsavat" partiyası digər partiyaları (eserlər, menşeviklər, bolşeviklər və daşnaklar) geridə qoyaraq böyük üstünlüklə qələbə əldə etdi. Bu qələbə, təbii ki, S.Saumyan və onun havadarlarını ciddi narahət etdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş xalqların milli müstəqilliyə olan ümidlərini daha da artırdı. Çünki hakimiyyətə yiyələnmiş bolşeviklər inandırıq vədlər verir və bunu rəsmi müqəddərlərə təsdiqləyirdilər. Məhz bolşeviklərin "Rusiya və Şərqiş bütün müsəlman zəhmətkeşlərinə" adlı müqarətini əldə edənlər dolağı ilə təbliğat xarakterli daşıyırdı. Hədəslər isə tamamilə anti-azərbaycaniyyətli istiqamətdə gedirdi.

1918-ci il oktyabr çevriliş x